

každý tak jako peníze schovej, poněvadž složené peníze vykazujíc, směnku aneb úpis (obligaci) zastupuje. Na řádný zápisek spořitelní každý občan rád peníze půjčí, aneb ho do zástavy přijme. Kdyby se zápisem spořitelním nevykázal, aneb ho ztratil, vkladu svého by se snadno zbavil, jež do spořitelny byl dříve na úroky uložil.

V neděli odpoledne byly-by žádajícím podílníkům buď dílce vkladu, neb úroky, aneb celé vklady s patřičnými úroky, zápisky své ukázavším vypláceny. Kdož ale žádá, aby finance jeho se zlepšily a zmocněly, vši silou opatrné přičinlivosti a rozumné spořivosti dlužno mu na tom státi, aby vklady a úroky bez velkej potřeby nevybíral. Neboť kdo kvočně z podkladu vejce ubíratí bude, nedočká se velkého hejna kuřat. Moudře učiní, když pevnou vůlejí zkoušeti bude, jak jsou peníze úrodné.

Každému občanu z kollatury (také i z jiných kollatur) byla by spořitelna pro jeho přičinlivost a spořivost otevřena, dokud by mu po vůli bylo.

JAKÉHO PROSPĚCHU BY KOLLATURNÍ SPOŘITELNY OBČANŮM POSKYTOVALY?

Peníz, který zachováš, je tak dobrý,
jako ten, který vyděláš.

10. Čeledí, dělníci, tovaryšové a jiní vidouce, že lepší budoucnost v moci své mají a že sami sobě svůj osud kujou, jistě budou pracovitější, pořád-

nější, spořivější, ve službě stálejší, muzikám*) a nočním hejřivým toulkám se vyhýbajíce, v kouření tabáku, co už mnohou dědinu, mnohé městečko v popel obrátilo, se zmírnějí. Kdož už do spořitelny 20 zl. uložil, bude o to pilně dbáti, aby se brzo na 30—40 zl. atd. zmoh', a to zajisté pracovitost, spořivost a pořádnost všady u nás pěkně podněcovati bude. A kdož tu nevyrozumívá, že tímto způsobem lepší mravnost, vytrvalost v dobru, v práci u čeledinstva, dělnictva zkvítati počne?

Schranlivý nebojí se nouze.

Kdož neostříhá groše, sám nestojí za tolar.

Troška k trošce činí trochu.

11. Živnostníci a rolníci vědouce o studni, kde se peníze stýkají, a mohouce sobě lacinější kapitál (t. j. za mírnější úroky) vypůjčiti, a zas po dílcích ho spláceti, budou podnikavější, správnější, průmyslnější, živnost svou opravujíce a zvelebujíce.

*) Na naše muziky a tance po hospodách, kde se opilí surovci, za mládí školy a vzdělání své zanedbavše, jako divá zvěř rvou a mrzačí, a bez krvavej pračky žádné posvícení se neskončí, měli bychom také opravní pozornost zbuzovati. Co církev, škola namahavě napravuje, to hospoda kazí. Moudrá bavorská vláda už na to pomyslíla, nařídívši, že *jen do desíti hodin v noci muzika dovolena jest, aby čeleď a dělnictvo v noci sobě odpočavše, ve dne k práci schopny byly a v mravech nepustly*. Dělnému lidu třeba veselky, ale pořádné, lidské, prosté všeho znemrazení!

Rolníka nebude lichva (úžera) mořit, on spíše na svůj statek náklad povede, aby jeho polnost dobytčářstvím zlepšil, aneb mokřiny trativodmi podzemními (drény) vysoušel, opravené louky lepšími travinami posel, čtěpařství, vinarství, chmellarství, včelarství, hedbávnictví, zelinarství a j. zaváděl. Kollaturní spořitelny by u nás zvláště na orbu, řemesla znamenitě působily, k většímu užitku je pudíce.

Poznam. 1. Moravské Noviny nám oznámily, že kníže Miloš pokladnici pro sedláky v Beogradě (Bělohradě) ze svého vlastního jmění založil. Na levné úroky budou z ní sedlákům peníze půjčovány, aby si hospodárstvo své náležitě spořádati mohli. A takový dobročin je nejlepší řeč ze stolce knížecího k dělnému národu.

Poznam. 2. Čechoslovenský asi osmimilionový národ (míním Čechy, Moravany, Slezany, Slováky), jakož i jeho pobratymci v Rakousku, jsou k orbě a k rolnímu průmyslu odkázáni. Sbratřilé královské Slovensko, znamenité svou teplejší polohou, lesnatým pramenitým horstvem, je na průmysl mnohem více odkázáno, majíc mnoho kovů v lůně svém. A v čechoslovenských zemích jsou občané po slovansku mluvící poněkud opozdili, poněvadž jejich školy byly druhdy na pouhé elementarstvo, na prázdnou formalnost obmezeny, k něčemu vyššímu, životu potřebnému, pro germanisaci, nesměřovaly. University, lycea, učené společnosti, hospodářské spolky v Praze, v Brně, v Opavě, na Břetislavi (Prešporku), museum v Brně, obchodní komory, technické ústavy a j. posud velmi málo na slovanské obyvatelstvo — ačť v lůně jeho — působily. A přece říše rakouská

má slovanském četném (18—19 milionů) obyvatelstvu velký kapitál, který by větší úroky dával, kdyby k tomu lidomilně hleděno bylo.

Není pochybno, kdyby orbě, řemeslům lacinější kapitál a jiné dobročinné ústavy, jako hospodářské školy, jednoty, výstavy po krajích ku pomoci přispěly, žeby zkvítaly lépe. Kdyby alespoň v každém kraji (stolici) jedna hospodářská škola, i hospodářská jednota byla. Na Peruci, v Mladé Boleslavi, v Jičíně a jinde mají už hospodářské jednoty! Přičiňte se, Čechoslované, abyste je také jinde měli! V Hradecku také jedna zniká působením pana hrab. Jana Harracha.

Poznam. 3. Kdyby naše obce vzaly rozum do hrsti, do svého sobectví svůj veškerý národ pojaly, obětovaly by peníze, jež za honbu v dražbě (licitaci) tržívají, na rolnickou (hospodářskou) školu a zařízení jednoty rolnické; tak by každý kraj měl řádnou školu rolnickou a jednotu. To se rozumí samo sebou, že by národním slovanským jazykem na školách těch učeno býti muselo, jinako by se prospěchu svého minuly. Když sám lid sobě nepřeje, pro sebe neobětuje, kdy se čeho dočeká, sám sebe opustiv?

12. Zkušenost nás učí, že mnohý pacholek, po několika letech služby své, asi 100—140 zl. sobě uchránil, a tuto sumičku podle oka, na pouhé dobré slovo, neptaje se po jistotě, úvěru, leckomus bez úpisu neopatrně půjčil, který jí jako nesvědomitý darebák všelijak promarnil. A tak ubohý k svému hoři, byl peněz těžko pro stáří uspořených zbaven a ve spořivosti své zlomen.

Lépe se ptáti, než chybovati.
Lépe věřiti svým očím, než cizým řečím.

13. Jsou opět příkladové, že děvečky, isouce škodou cizou poučeny, silně o svoje peníze bály se. Aby teda svých peněz nějakým darebákem zbaveny nebyly, schovaly je do své truhly, kde léta mrtvy bez úroků ležely, až je konečně zloděj i se šaty ukradl, aneb požár ztrávil.

Poznam. 1. Jakýsi nádvorník na hospodě v P. při živej silnici, uschrániv si 80 zl., schoval je na svej komoře do skuliny. Po několika měsících chtěl svůj pokladeček rozmnožit, ale bohužel nalezl, že byl od myši na kouštinky rozhlodán a část strávena. No, to je dokonalé mrtvění kapitálu! a finanční nerozum!

Čiň, čeho litovati tobě netřeba.

Blahoslavený ten groš, co kopu ostřihá.

Poznam. 2. Jakási dívčina zletilá v Ž. dostala jednu stovku svého podílu dědictvím. Bojíc se bratra svého, jenž darebačil, ukryla ji pod kulovitou nohu truhly své. Po čase sobě na ni zpomenouc, sáhne po ní pod nohu, ale stovky tam nebylo. Shon po ní natropil sváru a vády v domě, v podezření vzat bratr její; ten se zaklínaje jistil, že o vtipné skrýši ubohé stovky nevěděl. Hledáno, vše převráceno, stovky nenalezeno. Obezřetnější z hledajících spatřiv myši díru blíže truhly, praví: jak kdyby ji myš do díry zavlekla? — Prkno v podlaze odtrženo, aby díry ohledáno bylo. Aj, žába na chomáčku kousků papírových sobě hově hlídajíc poklad. Na štěstí číslo »100« nalezeno, kouštinkův na papír nalepeno, a tak zmrzačelá stovka do berničního úřadu v Jičíně po-

slána byla. Slavný úřad poznáv osud stovky poslal dívčině jinou stovku bernou.

Poznam. 3. Ještě jiný příklad nerozum našeho lidu a naše nehospodárství smutně osvědčí. Jakýsi výměník za mládí svého dodržoval dědici nedospělému velký statek. Pracovitost, spořivost, štěstí a Boží pozhánání nahromadily v jeho rukou 18.000 zl. stř., jež v dukátech, dolarech a dvacetníkách měl. On ale pošetilec, o národním hospodárství, o finančnosti, o úrodnosti a valnosti peněz prazádné myšlenky nemaje, nikda ničeho z literatury národní nečítaje, choval je po 30 let pod zámečkem v truhlici co vězně. No tím škodil své rodině, obecnému blahu a národní zámožnosti, tak dlouho znamenitý kapitál mimo oběhu mrtviv. Zajisté každý pochopí, že, kdyby je byl na pětiprocentní úroky půjčil, za 30 let by mu byly 27.000 zl. jako ve snu a bez práce přinesly. A o takový kapitál jej hlupství připravilo! A kdyby byl úroky zase kapitalisoval a opět půjčoval, koncem prvního desetiletí bylo by mu 11.276 zl. a koncem dvacetiletí 29.681 zl. na úrokách přibylo. No a toho všeho se zbavil sám. Je to finanční rozum? — Co by mu koncem 30letí bylo přirostlo?

Poznam. 4. Opět jiný příklad dokazuje, jak se finančního rozumu u nás nedostává. Jakýsi S. na L. dostal darem 2 obnošené kabáty z Prahy. Oba byly něco usmolené, ale dobré. Aby je nový majetník očistil a slušně vylíčil, namočil je přes noc do vody, ráno je mna vypral. Vysušené pak opravoval, něco odparav zjinačil, robiv takto zpozoroval v jednom kabátě za podšívku a pod záplaty jakési drobotiny papírové; dopatřiv blíže, nastojte! udiven poznal, že to kouštinky rozemnutých jednušek a dvojek. Kolik banknotek za své vzalo, udati mu nebylo

lze. Ale hojně kousky a chuchvalce rozemnutého mamona, bůžka to lakomců neužilých, na dosti valný počet bankovek ukazoval. Jak může národek, tak hloupě jednaje k zámožnosti a moci dospěti? —

Poznam. 5. V dědině Stř.... blíže Jičina jakýsi schránlivý a dobrý hospodář asi 12.000 zl. u sebe doma po delší čas choval, až by se mu něco ke koupí naskytlo. Mezitím vypuknul u něho požár tak prudký a náhlý, že i v něm jeho kapitál papírový shořel. Netoliko on, ale i obecné dobro a národ utrpěli ztrátu v hospodárstvu svém. Kdyby ve blízkém Jičíně byla spořitelna, jistě by se to ubohému nepříhodilo. V Hradci Králové také juž kolik let na spořitelnu myslí, jeho Excellenc p. biskup Hanl značnou sumu peněz jí do základu dáti se nabídnul, ale dosud tam spořitelny není.

14. Kdyby čeledín, maje 30—40 zl. ročně služebného, tak rozumně spořil, aby si hned před novým rokem 10 zl. do spořitelny kollaturní na úroky uložil, a pak na začátku října každý rok si toliko 5 zl. přes 20 let přikládal, po takové době dvacítileté obdržel by 182 zl. 3 kr. A těchto 5 zl. snadno by sobě uspořil, kdyby kouření a jiné vydání zmírnil, ježto tělo nesytí ani nesílí, a k zachování zdraví také toho nepotřebuje.

Kdo chová svého, nebude žádostiv cizého.

Nedostatky okazujou, jak málo lidé potřebujou.

K malému výdělku dej velkou stráž, a bude velký.

Kdo šetří, má za tři.

Opět jiný příklad. Kdyby 20letá děvečka, majíc 16 zl. ročního platu, do kollaturní spořitelny hned

si 4 zl. uložila, a pak každoročně po 30 let své služby jen 2 zl. do spořitelny přikládala, její peníze by se tak úrodně rozmnožovaly, že by po 30 letech svého nepatrného spoření 131 zl. 40 kr. obdržela. Každý hodný jí pak dobré jitro přáti a sobě jí všimati bude; protože si krávu koupiti, pole najmouti, aneb jiné živobytí si zavésti může. Spořitelna jí zbaví strachu před zlodějem. A to také za něco stojí!

Chudého ani svojeť nezná.

A to vše by se jako hravě bez namahání, bez ublížení sobě, bez jakési starosti dělo, poněvadž už peníze samy pracujou, samy se množíce, před zlodějem, ztrátou a požárem jsouce jisty.

Neučí nás bohužel zkušenost, že děvečky více jak 2 zlaté ve střevících zbytečně protancujou, anebo jináko v tintěrách rozmarní, a po 30leté službě ani 100 krejcarů nemajíce stářím a slabostí zemdleny žebrotou bídňě se potloukávají? A tak u nás bohužel vzrůstá proletárstvo, armáda churavců, povalečů, tuláků a lenochů, jenžto jsou břemenem obcí, a břemenem pracovitých, spořivých občanů, jež z práce vytrhujou.

Čím se mladý příliš veselí, ve stáří toho poželí.

Přijde čas, že se optá zima, cos dělal v letě.

15. Kollaturní spořitelny budou rozumnou pracovitost, spořivost, střízlivost u lidu podněcovati, proti schudnutí znamenitě ho chrániti, mrtvé ka-

pitálky v temnu dušené sbíratí, orbu, řemeslný průmysl podporovati, slovem na dobrý stav a mravnost služebnictva, dělnictva, řemeslnictva blahodajně působiti. A svrchovaný čas, abychom u nás penězím dobře rozumějíce, lépe jejich sílu zužitkovali, ve finančním rozumu prospívali, nechceme-li, aby nás severozápadní Evropa svými miliony podmanila, chudobou nás spoutavši.

Národové na západní a severní Evropě jsou ve finančním rozumu pokročilejší a bystřejší, roviny, doly, hory, lesy svých vlastí pomocí věd a výborných národních škol dobře užitkují, u větším pohodlí snáze do velika pracují. Všeho toho tím dosahují, že kapitál spořitelny, akciemi (účastinami) sbírajíce ostrovtipně ho k závodům obracejí, aby jeho sílu pod vládou ducha užitkujíce nesmírně bohatli. U nás účastinám dobře rozuměti nechceme, na západní a severozápadní Evropě akcie divy a ráje vykouzlujíce společnost lidskou k velkému blahobytu nesou. Tam nikde kapitál v okrouhlíkách pošetile do země nezakopávají, aniž jináko umrtvují, jako se to bohužel u nás děje. Zdaž blahomyslně nepozorujete, že se k nám miliony z ciziny hrnou, ježto na velikánských závodech, dílnách, na železnicích, v dolování, v továrnách a j. znamenité úroky nesou, ba za 10—12 let se zdvojnásobují? — Kdo tu nejvíce získá? Náš pracovní lid jen nějaký čas vydělčí, dokud mu cizí kapitál práce poskytuje, po vykonané práci jest opět náhodě a lelkům ponechán.

16. Naše slavná vláda za ministra hr. Kolovrata na všech končinách rakouské říše dosti horlivě k tomu zbuzovala, aby spořitelny zaváděny byly, a domácí kapitál aby z mrtvých křísen, mezi občany obíhaje obecnému blahu prospíval. Nevím, čím to jest, že jsme jí nechtěli rozuměti? Pročež všechny srdcejemné lidomily mezi blahomyslnými občany, zvláště velebné otce duchovní, na tuto důležitou stránku našeho živobytí uctivě upozorňuji. Neb pravda stojí: že chudoba je nestouda, poroba i choroba. Kéž by blahoslové na lid dělný a služebný milostivě hledíce jemu cestu k mravnosti, ctnosti, zámožnosti a blahobytu všelikými ústavy, školami usnadňovali, aby se proletarstvo nemnožilo a za ním všeliká nemravnost, nevěra jako neodvratný stín neplahočila. Všechno moralisování většího působení nabude, když cesty a prostředky k zámožnosti vedoucí, chudému lidu otvírány a poskytovány budou, aby se utěšenější budoucnost naň usmívala.

»Silný slabého nezanedbávej. Slabý pak vážnost prokazuj silnému. Bohatý sděluj se s chudým, chudý ale děkuj Bohu, že dal jemu, kdožby nedostatku jeho vyhověl. Moudrý neprokazuj moudrosti své toliko slovy, noprž dobrými skutky.« Sv. Kliment Řím. Ep. ad Cor. cap. 37.